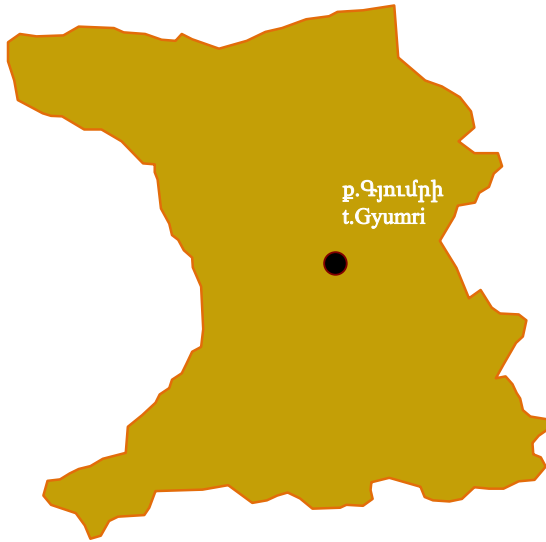

ՀՀ ՇԻՐԱԿԻ ՄԱՐԶ RA SHIRAK MARZ

<i>Մարզկենտրոնը՝ ք. Գյումրի</i>	<i>Marz centre Gyumri town</i>
<i>Տարածաշրջանները՝</i>	<i>Territories</i>
Արթիկ,	Artik,
Ախուրյան,	Akhuryan,
Անի,	Ani,
Ամասիա,	Amasia,
Աշոցք	Ashotsk
<i>Քաղաքները՝</i>	<i>Towns</i>
Գյումրի,	Gyumri,
Արթիկ,	Artik,
Մարալիկ	Maralik

Տարածքը Territory	2 680 քառ.կմ/ sq. km
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը Territory share of the marz in the territory of RA	9.0 %
Համայնքներ, 2016թ. տարեկզբի դրությամբ Communities, as of the beginning of 2016	119
Քաղաքներ Towns	3
Գյուղեր Villages	128
Բնակչության թվաքանակը 2016թ. տարեկզբի դրությամբ Population number as of the beginning of the year, 2016	243.2 հազ.մարդ/ ths. person
այդ թվում՝ including:	
քաղաքային urban	142.0 հազ.մարդ/ ths. person
գյուղական rural	101.2 հազ.մարդ ths. person
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը Share of marz population size in RA population size	8.1 %
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը Share of urban population size	58.4 %
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր Agricultural land	210 939.7 հա/ ha
այդ թվում՝ վարելահողեր including: arable land	78 163 հա/ ha

ՀՀ Շիրակի մարզը գտնվում է հանրապետության հյուսիս-արևմուտքում:

Պետական սահմանով արևմուտքից սահմանակից է Թուրքիային, հյուսիսից՝ Վրաստանին, արևելքից սահ-

RA Shirak marz is situated in the north-west of the republic.

In the West it borders with Turkey, in the North it borders with Georgia, in the East – RA Lori marz and in the South –

մանակից է ՀՀ Լոռու մարզին և հարավից՝ ՀՀ Արագածոտնի մարզին:

ՀՀ Շիրակի մարզը, լինելով ծովի մակերևույթից մոտ 1 500-2 000 մ բարձրության վրա (մարզի 52 գյուղեր գտնվում են ծովի մակերևույթից մոտ 1 500-1 700 մ, իսկ 55-ը՝ 2 000 մ բարձրության վրա), հանդիսանում է Հայաստանի ամենացուրտանոց տարածաշրջանը, որտեղ ձմռանը օդի ջերմաստիճանը երբեմն հասնում է -46°C-ի:

Մարզի տարածքով են անցնում Հայաստանը Վրաստանին կապող գլխավոր երկաթգիծը և ավտոմոբիլային խճուղին: Այստեղ իրար են միանում Հայաստանի և Թուրքիայի երկաթուղային և ավտոճանապարհային ցանցերը:

Թուրքիայի հետ սահմանային Ախուրյան գետի վրա գործում է Ախուրյանի ջրամբարը, որն իր 526 մլն. մ3 ծավալով խոշորագույնն է հանրապետությունում:

ՀՀ Շիրակի մարզի արդյունաբերության առաջատար ճյուղերն են սննդամթերքի, ներառյալ խմիչքների, մանածագործական արտադրությունը և այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրությունը: Հայտնի են Արթիկի, Անիի տուֆն ու պեմզան:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով (մարզում գործում է օդանավակայան, որն ապահովում է օդային կապ արտաքին աշխարհի հետ):

2015թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 3.0 %,
- գյուղատնտեսություն՝ 10.9 %,
- շինարարություն՝ 2.2 %,
- մանրածախ առևտուր՝ 3.5 %,
- ծառայություններ՝ 2.2 %:

Մարզկենտրոն **Գյումրի քաղաքը** (2016թ. տարեկազմի 117.7 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 118 կմ հեռավորության վրա, բարձրությունը ծովի մակերևույթից շուրջ 1 550 մ է:

Քաղաքը գտնվում է Ախուրյան գետի ձախ ափին: Այն բնակչության թվաքանակով և իր նշանակությամբ շարունակվում է համարվել Հայաստանի Հանրապետության երկրորդ քաղաքը:

Արթիկ քաղաքը (2016թ. տարեկազմի՝ 18.8 հազ. բնակիչ, Երևանից 100 կմ հեռավորության վրա) գրտնվում է Արագած լեռնազանգվածի հյուսիս-արևմտյան լանջին, բարձրությունը ծովի մակերևույթից 1 760 մ է: Քաղաքով անցնում են Մարալիկ-Գյումրի երկաթգիծը և Ապարան-Գյումրի խճուղին:

Քաղաքի արդյունաբերական արտադրանքի հզորության հենարաններն են սննդի, ապակյա կաղապարների, մեքենասարքավորանքների և հատուկ նշանակության սարքերի արտադրությունը:

Մարալիկ քաղաքը (2016թ. տարեկազմի՝ 5.5 հազ. մարդ, Երևանից 90 կմ հեռավորության վրա) գտնվում է Արագած լեռնազանգվածի արևմտյան լանջին, բարձրությունը ծովի մակերևույթից 1 920 մ է: Քաղաքով է անցնում Գյումրի-Թալին-Երևան մայրուղին:

Քաղաքում զարգացած են տեքստիլ արդյունաբերությունը, շինանյութերի արդյունահանումը և գյուղատնտեսությունը:

RA Aragatsotn marz.

Being at the height of 1 500-2 000 m above sea level (52 villages of the marz are at the height of 1 500-1 700 m above sea level and 55 villages – 2 000 m), the marz is the coldest region of Armenia, where the air temperature sometimes reaches -46°C in winter.

The main railway and automobile highway connecting Armenia with Georgia pass through the marz territory. The railway and motor-road networks of Armenia and Turkey are connected here.

On the Akhuryan river frontier with Turkey the Akhuryan reservoir was built that is the biggest in the country by its volume of 526 mln. m³.

The leading branches of industry of RA Shirak marz are production of food, including beverages and production of other non-metal mineral products. Tufa and pumice of Artik and Ani are well-known.

Freight and passenger transportations in the marz are implemented by road transport (the airport is situated in the marz that provides air connection with external world).

The share of economy main branches of RA Shirak marz in 2015 in total volume of correspondent branches of the republic comprised:

- industry 3.0 %,
- agriculture 10.9 %,
- construction 2.2 %,
- retail trade 3.5 %,
- services 2.2 %.

Marz center **Gyumri town** (117.7 ths. inhabitants as of the beginning of 2016) is situated in 118 km distance from Yerevan, the height above sea level is about 1 550 m.

The town is situated on the left bank of Akhuryan river. It is continued to be the second town of the Republic of Armenia by its population number and importance.

Artik town (18.8 ths. inhabitants as of the beginning of 2016, is situated in 100 km distance from Yerevan) is situated on the North-West breast of Aragats massif, the height above sea level is 1 760 m. Maralik-Gyumri railway and Aparan-Gyumri highway pass through the town.

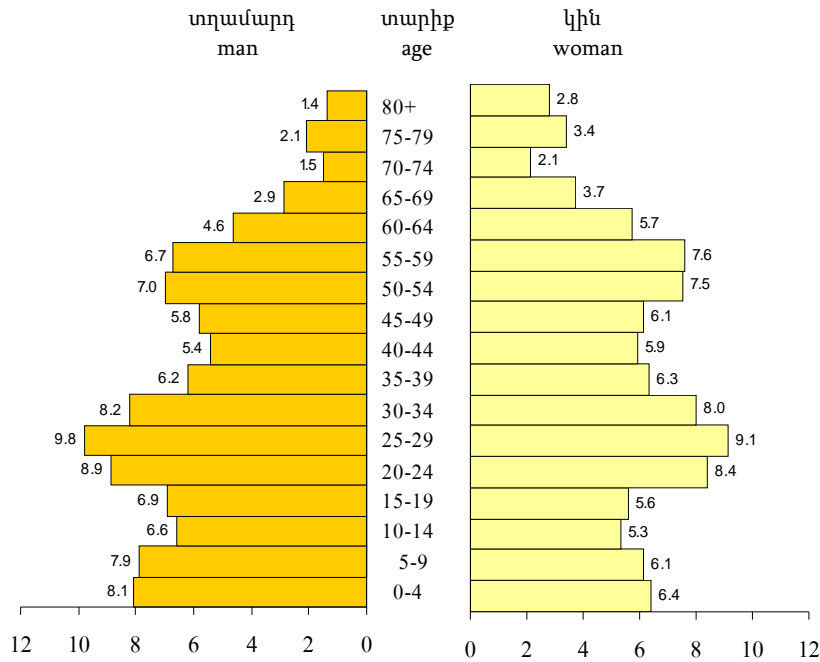
Supports of town industrial produce capacity are food, glass block, machine equipments and qualified equipments production.

Maralik town (5.5 ths. Inhabitants as of the beginning of 2016, is situated in 90 km distance from Yerevan)is situated on the western breast of Aragats massif, the height above sea level is 1 920 m. Gyumri-Talin-Yerevan highway passes through the town.

The **textile industry, mining of building materials and agriculture** are developed in the town.

ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԽՄԲԵՐԻ, 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ
 DE JURE POPULATION BY AGE –SPECIFIC GROUPS, 2016 as of January 1

%

ՄԱՆՐԱԾԱՆ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ
 RETAIL TRADE UNITS

	Քանակը Number					
	2011	2012	2013	2014	2015	
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	1 029	950	1 031	1 092	1 247	Retail trade units, total
այդ թվում՝						<i>including</i>
խանութներ	582	494	599	674	841	shops
կրպակներ	402	406	386	374	329	kiosks
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	2	2	2	2	2	markets of agricultural produce
սպառողական ապրանքների շուկաներ	4	4	6	5	5	markets of consumer goods
առևտրի այլ օբյեկտներ	39	44	38	37	70	other trade units

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
EDUCATIONAL INSTITUTIONS

	Քանակը Number					
	2011	2012	2013	2014	2015	
Պետական նախադպրոցական	38	37	50	51	51	State pre-school
Ոչ պետական նախադպրոցական	8	8	-	-	-	Non-state pre-school
Պետական հանրակրթական	170	168	169	167	167	State general educational
Ոչ պետական հանրակրթական	4	5	4	4	5	Non-state general educational
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	27	27	27	28	28	Music and art school youth creative (cultural) centre
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	5	6	6	5	5	State preliminary vocational educational ¹
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	10	9	9	9	9	State middle vocational educational
Ոչ պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	3	3	3	3	3	Non-state middle vocational educational
Պետական բարձրագույն ուսումնական	1	1	1	1	1	State higher educational
Պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասնաճյուղ	5	5	5	5	5	Branch of state higher educational
Ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական	2	2	1	1	2	Non-state higher educational

ՔԱՂԱՔՆԵՐ
TOWNS/CITIES

Անվանումը	Town name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ [*] Number of de jure population as of January 1, 2016, person [*]
Գյումրի	Gyumri	117 714
Արթիկ	Artik	18 757
Մարալիկ	Maralik	5 492

¹ Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

Including those middle vocational educational institutions, which implement preliminary vocational program.

ԳՅՈՒՂԵՐ
VILLAGES

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ Number of dejure population of January 1, 2016, person
Ախուրյանի տարածաշրջան Axuryan district			
1	Ազատան	Azatan	5 801
2	Ախուրիկ	Akhurik	1 243
3	Ախուրյան	Akhuryan	9 682
4	Այգաբաց	Aygabats	810
5	Առափի	Arapi	1 796
6	Արևիկ	Arevik	1 860
7	Բայանդուր	Bayandur	733
8	Բասեն	Basen	1 787
9	Բենիամին	Beniamin	739
10	Գետք	Getk	612
11	Երազգավորս	Erzagavors	1 652
12	Լեռնուտ	Lernut	158
13	Կամո	Kamo	1 505
14	Կապս	Kaps	1 015
15	Կարնուտ	Karnut	1 085
16	Կարմրաքար	Karmraqar	50
17	Կրաշեն	Krashen	295
18	Հայկական	Haykavan	1 539
19	Հացիկ	Hatsik	1 019
20	Հացիկավան (Մայիսյան կայարան)	Hatsikavan (Mayisyan kayaran)	-
21	Հովունի	Hovuni	716
22	Հովիտ	Hovit	586
23	Ղարիբջանյան	Gharibjanyan	1052
24	Ախուրյան կայարան	Akhuryan kayaran	-
25	Մայիսյան	Mayisyan	1 989
26	Մարմաշեն	Marmashen	2 188
27	Մեծ Սարիար	Mets Sariar	406
28	Շիրակ	Shirak	1 146
29	Ոսկեհասկ	Voskehask	2 115
30	Ջաջուր	Jajur	826
31	Ջաջուրավան	Jajuravan	213
32	Ջրառատ	Jrarat	1 214
33	Վահրամաբերդ	Vahramaberd	1 906
34	Փոքրաշեն	Poqrashen	234
35	Քեթի	Qeti	1 072
Ամասիայի տարածաշրջան Amasia district			
1	Ալվար	Alvar	243
2	Արավետ	Aravet	-
3	Աղվորիկ	Aghvorik	134
4	Ամասիա	Amasia	2 157
5	Արդենիս	Ardenis	213
6	Արեգնադեմ	Aregnadem	567
7	Բանդիվան	Bandivan	286
8	Բերդաշեն	Berdashen	232
9	Պաղակն	Paghkn	67

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ** Number of de jure population of January 1, 2016, person **
10	Բյուրակն	Byurakn	624
11	Գառնառիճ	Garnarich	218
12	Եղնաջուր	Eghnajur	17
13	Գտաշեն	Gtashen	479
14	Կամխուտ	Kamkhut	6
15	Ջարիշատ	Zarishat	94
16	Երիզակ	Erizak	-
17	Ջորակերտ	Zorakert	167
18	Դարիկ	Darik	9
19	Ծաղկուտ	Tsaghkut	213
20	Լորասար	Lorasar	-
21	Հոդմիկ	Hoghmik	509
22	Հովտուն	Hovtun	191
23	Մեղրաշատ	Meghrashat	532
24	Շաղիկ	Shaghik	145
25	Ողջի	Voghji	551
26	Ջրաձոր	Jradzor	322
Աշոցքի տարածաշրջան Ashotsk district			
1	Աշոցք	Ashotsk	2 827
2	Արիենի	Arpeni	402
3	Բաշգյուղ	Bashgyugh	63
4	Բավրա	Bavra	653
5	Գոգհովիտ	Goghovit	402
6	Ջույգաղբյուր	Zuygaghbyur	565
7	Թավշուտ	Tavshut	389
8	Թորոսգյուղ	Torosgyugh	303
9	Լեռնագյուղ	Lernagyugh	34
10	Կարմրավան	Karmravan	255
11	Կաքավասար	Kaqavasar	120
12	Կրասար	Krasar	551
13	Հարթաշեն	Hartashen	139
14	Ձորաշեն	Dzorashen	152
15	Ղազանչի	Ghazanchi	637
16	Մեծ Մեպասար	Mets Sepasar	945
17	Մուսայելյան	Musayelyan	384
18	Սալուտ	Salut	118
19	Սարագյուղ	Saragyugh	215
20	Սարապատ	Sarapat	114
21	Սիզավետ	Sizavet	392
22	Վարդաղբյուր	Vardaghbyur	120
23	Ցողամարգ	Tsoghamarg	585
24	Փոքր Սարիար	Poqr Sarian	266
25	Փոքր Մեպասար	Poqr Sepasar	238
Անիի տարածաշրջան Ani district			
1	Աղին	Aghin	609
2	Աղին կայարան	Aghin kayaran	-
3	Անիավան	Aniavan	480
4	Անիպեմզա	Anipemza	470
5	Բագրավան	Bagravan	920

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ** Number of de jure population of January 1, 2016, person **
6	Նորշեն	Norshen	-
7	Գուսանագյուղ	Gusanagyugh	930
8	Իսահակյան	Isahakyan	1 064
9	Բարձրաշեն	Bardzrashen	-
10	Լանջիկ	Lanjik	997
11	Լուսաղբյուր	Lusaghbyur	734
12	Հայկաձոր	Haykadzor	552
13	Զիթհանքով	Dzithangov	1 554
14	Զորակապ	Dzorakap	1 242
15	Շիրակավան	Shirakavan	839
16	Ջրափի	Jrapi	1 031
17	Սառնաղբյուր	Sarnaghbyur	3 427
18	Սարակապ	Sarakap	630
19	Քարաբերդ	Qaraberd	1 236
Արթիկի տարածաշրջան Artic district			
1	Անուշավան	Anushavan	2 146
2	Արևշատ	Arevshat	2 126
3	Գեղանիստ	Geghanist	1 380
4	Գետափ	Getap	852
5	Լեռնակերտ	Lernakert	1 541
6	Լուսակերտ	Lusakert	746
7	Հայկասար	Haykasar	252
8	Հայրենյաց	Hayrenyats	840
9	Հառիճ	Harich	1 539
10	Հոռոմ	Horom	2 450
11	Հովտաշեն	Hovtashen	299
12	Մեծ Մանթաշ	Mets Mantash	2 593
13	Մեղրաշեն	Meghrashen	1 490
14	Նահապետավան	Nahapetakan	1 254
15	Նոր կյանք	Nor kyank	1 968
16	Պեմզաշեն	Pemzashen	3 447
17	Սարալանջ	Saralanj	1 300
18	Սարատակ	Saratak	1 460
19	Սպանդարյան	Spandaryan	1 835
20	Վարդաքար	Vardaqar	813
21	Տուֆաշեն	Tufashen	420
22	Փանիկ	Panik	3 210
23	Փոքր Մանթաշ	Poqr Mantash	3 048

**ՀՀ ՇԻՐԱԿԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՑՆՔԻ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2015թ.
SOME SOCIAL INDICATORS OF DISTRICT COMMUNITY WITH 10 000
POPULATION IN RA SHIRAK MARZ, 2015**

	Ընդամենը Total	նրանցից՝ including:		
		կանայք ¹ women ¹	տղամարդիկ ¹ men ¹	
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 233	4 767	Population, person
Ծնվածներ, մարդ	143	68	75	Births, person
Մահացածներ, մարդ	107	53	54	Deaths, person
Ամուսնություններ	52	X	X	Marriages
Ամուսնալուծություններ	11	X	X	Divorces
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝				Education sphere, attendance to educational institutions, person
նախադպրոցական	179	112	67	pre-school
հանրակրթական	1 253	592	661	general schools
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	126	84	42	musical, art schools, creative centers for children
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	42	15	27	preliminary vocational
միջին մասնագիտական	89	46	43	middle vocational
բարձրագույն մասնագիտական	204	130	74	higher vocational
Առողջապահության ոլորտ՝				Public health sphere
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	35 567	annual attendance to polyclinic during the year (number of attendances)
Մարզիկներ, մարդ	263	36	227	Athletes, person
Զբաղվածներ, մարդ	3 540	1 800	1 740	Employed, person
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	4	2	2	of which - in Science establishments
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	0.0	0.0	0.0	of which - doctors of Science
գիտության թեկնածուներ	2	1	1	candidates of Science
ուսուցիչներ	144	124	20	teachers
բժիշկներ	23	physicians
միջին բուժանձնակազմ	57	paramedical personnel
Գործազուրկներ, մարդ	830	431	399	Unemployed, person
Սոցիալական ապահովության ոլորտ				Social insurance sphere
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 682	1 056	626	total pensioners/ as of the end of the year/ person
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	623	X	X	families that get poverty family benefit and one-time benefit
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում				Annual attendance during the year
գրադարան	22 061	library
թատրոն	1 362	theatre
համերգ	983	concert
թանգարան	3 519	museum
Իրավական ոլորտ				Law sphere
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	41	X	X	total crimes, during the year
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	25	X	X	of which - not grave crime
միջին ծանրության	10	X	X	medium crime
ծանր	6	X	X	grave crime
ատանձնապես ծանր	0.0	X	X	special grave crime

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են:
The indicators are accountable.